

AKŞAM GÜNEŞİ (1926)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Reşat Nuri Güntekin'in kaleme almış olduğu altıncı romanı olan *Akşam Güneşi* ilk defa 1926 yılında İkbâl Kütüphanesi tarafından yayımlandıktan sonra Semih Lütfi Kütüphanesi tarafından 1942 yılında yeniden yayımlanmıştır. *Kavak Yelleri* ve *Ateş Gecesi* adlı romanlarıyla muhteva ve izlek bakımından ciddi benzerlikler gösteren *Akşam Güneşi*, başkarakter Nazmi'nin amcasının torunu olan Jülide'yle yaşadığı aşkı işlemektedir. Anlatıda iki tür anlatıcı bulunmaktadır. Bunlardan ilki tanık anlatıcı konumunda bulunan Kemal Bey iken ikincisi de ben-öyküsel anlatıcı olan Nazmi'dir. Asıl olayların yaşanıp bittiği gelecek bir zamanda anlatıcı başından geçenleri kendi ağzından Kemal'e anlatır. Toplamda üç ana bölümden oluşan anlatının ilk ana bölümü yirmi yedi alt bölümden, ikinci ana bölümü yirmi dört alt bölümden ve son olarak üçüncü ana bölümü on sekiz alt bölümden oluşmaktadır. İç içe geçmiş anlatılardan meydana gelen romanda Nazmi'nin başından geçen olaylar on yıl içinde tamamlanırken Kemal'in daha sonrasında yaşananları aktardığı süre üç yılda tamamlanır. Anlatma, özetleme, betimleme, geriye dönüş, ileri gidiş, iç-monolog, diyalog gibi anlatım uygulamaları kullanılmaktadır. Gerçek zamanda Meşrutiyetten sonraki bir dönemde başlayan anlatı Cumhuriyet döneminde son erer. İstanbul, M...S Adası, Paris, Mısır, Akka, Şam, Edirne, Üsküp gibi gerçek yer isimleri anlatının geçtiği başlıca açık ve geniş uzamlardır.

Özet

Annesiyle babasını küçük yaşlarda yitirmiş ve amcası tarafından İstanbul'da büyütülmüş olan Nazmi, Galatasaray Sultanisi'ni bırakıp Harp Okulu'nda öğrenci olur. Okumuş olduğu romanlardan etkilenerek macera ve eğlence dolu bir hayat yaşamak ister. Kurmay subay olarak Paris'te eğitim alırken haytalıkları ve hovardalığıyla nam salmış olsa da derslerini ihmal etmez. Ortadoğu'da çeşitli görevler yaptıktan sonra İstanbul'a gelir ve burada komşularının kızı Nazan'a âşık olur. Ancak Fransa'da ataşemiliterlik görevine atandığından trene binip yola çıkar. Bombalı bir saldırıdan dolayı tren Edirne'de durmak zorunda kalır ve bu vesileyle silah arkadaşı İbrahim'le karşılaşır. Nazmi, İbrahim'in vesilesiyle Balkanlı komitacılar karşı silahlı mücadele yürüten bir çeteye katılır. Sırlar tarafından pusuya düşürüldüğünde İbrahim tarafından kurtarılır. İstanbul'a geri dönen Nazmi kalp rahatsızlığı nedeniyle askerlik mesleğini bırakması gerektiğini öğrenir. Müstakbel eşinin makam ve şöhret sahibi olmasını isteyen Nazan'dan vazgeçmek zorunda kalarak babasından miras kalan M...S Adası'ndaki çiftlikte sakin bir hayat yaşamak zorunda kalır. Fedakârlığı ve sükunetiyle öne çıkan amcasının kızı Şükran'la evlenir. Tarımla ilgilenen ve mutluluğu başka insanlara yardım etmekte bulan bir insan olarak kalan ömrünü devam ettirmeye karar veren Nazmi, amcasının torunu olan Jülide'ye vasilik yapmak zorunda kalır. Avrupa'da eğitim almış ve yaşamış olan Jülide Nazmi'nin gençlik yıllarına benzemektedir. Başlangıçta kişilik olarak birbiriyle çatışan ikili zaman içinde sıkı dost olur. Dostluk zamanla aşka dönüşür. Ancak ikili birlikte olamaz. Jülide başka biriyle evlenirken Nazmi bir süre sonra intihar eder.

Kişiler

<i>Nazmi</i>	Anlatının başkarakteridir. Eski bir kurmay subayken daha sonra çiftçilik yapar.
<i>Şükran</i>	Nazmi'nin amcasının kızıdır. Nazmi'yle evlenir. Anaçlığıyla ön plana çıkar.
<i>Jülide</i>	Naciye-Neyyir çiftinin kızıdır. Nazmi'nin amcasının torunudur. Nazmi ona âşık olur.
<i>Nazan</i>	Nazmi'nin gençliğinde İstanbul'da âşık olduğu komşu kızıdır.
<i>Burhan</i>	Jülide'nin evlenmeyi düşündüğü hariciyecisi bir gençtir.
<i>İbrahim</i>	Nazmi'nin silah arkadaşıdır.
<i>Kemal</i>	Belediye doktorudur. Dış-öyküsel anlatıcıdır.
<i>Lütfullah</i>	M...S Adası'nda görev yapan ceza reisidir.
<i>Hacı İsmail</i>	Adadaki yöneticilerin yardımcılığını yapan bir çavuştur.
<i>Naciye</i>	Nazmi'nin amcasının kızıdır. Neyyir'in eşidir. Jülide'nin annesidir.
<i>Neyyir</i>	Naciye'nin kocası ve Jülide'nin babasıdır. Konsolostur.

Necmiye Lütfullah'ın kızıdır.
Ihsan Lütfullah'ın oğludur. Jülide'yle evlenir.
Refik Necmiye'nin eşidir.
Ayşe/Yusuf Nazmi-Şükran çiftinin üvey çocuklarıdır.

Anlatıda adı geçen diğer anlatı kişileri şunlardır: Nazmi'nin annesi ve babası, Nazmi'nin amcası, Pavlof Vuçkof, İrma, Jermen Rey, Doktor Ziya, Nusret Bey, Halim Ağa, Gülizar Kalfa, M. Mariyüs Bon, Janet, Silvi, Fransız Konsolos, Mari Blanche vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Kemal Bey'in M...S'e Varması Kemal Bey Nazmi'yi ilk kez bir haziran günü Sazlı Pınar yolunda görür. Bir köprünün başında köylüyle konuşmaktadır. Kemal Bey M...S Adası'na geldiği günden itibaren Nazmi'nin ne kadar sevilen ve saygın bir kişi olduğunu farklı isimlerden dinlemiştir. Kemal Bey on beş gün önce belediye doktorluğu vazifesiyle M...S'e gelmiştir. Ona adanın en saygın çavuşlarından biri refakat eder. Bölgeye atanan vilayet yöneticilerinin emrinde çalışmış olan çavuş birçok devlet büyüğünden daha fazla hürmet görür. Gözden düşen ve fikirleri yönetimce tehlikeli bulunan mabeyinciler bu adaya sürgün olarak gönderilmektedir. Çavuş, Nazmi'nin hem Müslümanlar hem de Hristiyanlar tarafından ne kadar sevildiğini uzunca anlatır. Kemal Bey Nazmi'nin dini bütün bir insan olduğundan sevildiğini düşünse de Kemal Bey inancın insani erdemlerden sonra geldiğini ifade eder. Nazmi'nin babası otuz beş yıl önce adada mutasarrıf olarak görev yapmıştır ve ölümünden yıllar sonra adaya gelen oğlu babasından kalan çiftliği yönetmeye başlamıştır.

Kemal Bey'in Nazmi'yle Tanışması Meşincizade Kerim Bey idadiye bozuk et tedarik etmektedir ve mektep müdürü Kemal Bey'e bu durumu bildirir. Kemal Bey bozuk etleri belediye binasının önündeki köpeklere yedirir. Fakat bazı adalılar bozuk etleri yemek istediklerini ve buna muhtaç olduklarını dile getirirler. Kerim Bey Kemal Bey'in odasına girer ve onunla üst perdeden konuşur. Ancak Kemal Bey Kerim Bey'i aşağılar ve onu odasında kovar. M...S'de bir temmuz şenliği akşamıdır. Doktor Ziya ile Kerim Bey belediye binasının deniz üstündeki terasında oturmaktadır. Anakaradan uzak, garp memleketlerini andıran bu adada herkes mutludur. Müslümanlar dağlarda çiftçilik ve çobanlık yaparken Hristiyanlar da balıkçılık yapmaktadır. Kerim Bey'e çeşme, köprü, namazgâh, mescit, tekke ve ayazma gezdirilir. Ziya ile eşi İrma gezinti sırasında karşılaştıkları Nazmi'yi takip ederler ve onun bir zamanlar Prens dö Bosfor olarak anılan kişi olduğunu anlarlar. Ziya'nın Montpellier'de çalıştığı yıllarda Nazmi Paris'te tahsil yapan bir kurmay yüzbaşısıdır. Neşesi, yaramazlığı ve serserilikleriyle Paris'te nam salmıştır.

Kemal Bey'in Yeniden M...S'e Gelmesi ve Nazmi'yle Görüşmesi Mutasarrıfın akşam verdiği ziyafette Nazmi'den bahsedilir. Binbaşı, Nazmi'nin Şam'da gazino basmasını ve kantocu kızları kaçırmalarını anlatır. Bu olaydan sonra Nazmi Kudüs'e sürgün edilerek hafif bir ceza almıştır. Albay ise onun kahraman olduğunu ve giriştiği cesurca eylemler hakkında rivayetler duyduğunu söyler. Ancak Mescit mahallesinde donanmaya ait fişeklerin alev almasıyla çıkan yangın Kemal Bey'in konuşmalarını devamını dinlemesine engel olur. Çavuş onu olay yerine götürür. Dört buçuk ay M...S'de çalıştıktan sonra Kemal Bey Erzurum'a sihihiye müfettişi olarak tayin olmuştur. İki buçuk yıl şark vilayetlerinde çalışmıştır. Fakat ardından Akdeniz adalarında müfettiş olarak görevlendirilmiştir. İssiz ve sessiz M...S Adası'nda karşısına çıkan Nazmi'ye sarılır. Ancak korku ve endişe içinde gördüğü Nazmi'nin adadan ayrılmak istediğini öğrenir. Kemal Bey yağmurdan ıslanmış olan Nazmi'yi götürür ve bir yandan onunla ilgilenirken diğer yandan onun öyküsünü dinler.

Nazmi'nin Küçüklüğü Genç yaşlarında tifodan ölen annesinin ardından babası da iş göremezlikten emekliliğini ister. M...S'deki çiftliğe çekilen babanın oğlu İstanbul'daki amcasıyla yaşamaktadır. Galatasaray Sultanisi'nde okurken farklı düşüncelere sahip olduğundan deli muamelesi gören bir öğretmeni onu hem takdir eden hem de yeren ifadelerle tanımlar. Nazmi ateşinin yükselmesinden dolayı sayıklamaya başlar. Bir zaman sonra hastalanan babası Gülhane Hastanesi'ne yatırılır ve Nazmi amcasının Yalnız Servi'deki köşkünde kalmaktadır. Amcası onunla ilgilenir. Baba vefat ettikten sonra amca vasiyeti yerine getirmek için Nazmi'yle yakından ilgilenir. Deniz kaptanı olmak istediğini söyleyen Nazmi'yi bu fikirden vazgeçirmeye çalışsa da daha sonra onun meslek hakkında bilgi edinebileceği şeyler almaya başlar. Fakat Nazmi'nin düşünceleri sürekli değişir ve doktor, itfaiyeci ya da müezzin olmak istediğini söyleyerek amcasıyla alay eder. Zira komik beklentiler ve şevklerden dolayı bu mesleklere meyleder. En sonunda Nazmi subay olmaya karar verir. Amcası onun okuduğu romanlardan etkilendiğinin farkındadır. Geçici heveslerle subay olmak istediğini ve bu

meslekten sıkılacağını düşünse de yanılır. Galatasaray Sultanisi'nden ayrılıp harp okuluna giden Nazmi başarılı bir kurmay subay olur.

Nazmi'nin Kurmay Subaylık Yılları Amca, tahsil görmek için Paris'e gitmeye karar veren Nazmi'ye babasından kalan mirası teslim etmek ister. Ancak Nazmi amcasıyla olan bağına koparmak istemez. Galatasaray'daki sınıf arkadaşı Vecdi Ziya bir paşanın oğludur. Yatılı okul yıllarında Nazmi onu zorba öğrencilerden korumuş ve bu vesileyle ikili sıkı arkadaş olmuştur. Paris'te resim üzerine eğitim gören Vecdi Nazmi'yi karşılar. Saint-Cyr Harp Akademisi'nde eğitim almaya başlayan Nazmi, Balkanlı subaylar arasındaki Türk düşmanlığına şahit olur. Harp okulundaki eski sınıf arkadaşlarından Bulgar Pavlov Vuçkof'la karşılaşır. Nazmi, başarısız olacağını düşünen Balkanlı subayları yanıltmak ister. Geceleri gazinolarda gündüzleri manevralarda geçiren Nazmi macera arayışı nedeniyle Hırvat arkadaşlarının hükümete karşı tertipleyeceği suikast girişimine bile katılmak ister. Ancak bu girişim hayalden öteye geçemez.

Nazmi'nin İstanbul'a Dönmesi ve Şükran'la Yakınlaşması En sonunda İstanbul'a geri dönen Nazmi Paris'te geçirdiği eğlenceli gecelerin hayaliyle yaşar. İstanbul'un Avrupa özentisi olan ve iğreti görünen eğlence mekânlarına alışamaz. Amcası bir süredir hasta olduğundan onunla küçük kızı Şükran ilgilenir. Amcasının eşi öldüğünden beri ona Şükran bakmaktadır. Şükran'la birçok erkek evlenmek istemişse de o kendini yeterli bulmadığını düşünür ve ayrıca babasını yalnız bırakamayacağını söyleyerek teklifleri geri çevirir. Herkese karşı fazlasıyla merhametli ve iyi niyetli olan Şükran'a, fedakarlığı ve merhametinden dolayı babası tarafından "anne" diye hitap edilir. Şükran'ın samimiyetinden etkilenen Nazmi kendisine "Hemşire Şükran" diye hitap etmeye başlar.

Nazmi'nin Şam ve Akka'ya Gitmesi Sonbaharda Şam'da bulunan bir fırkanın kurmay heyetine atanır. Macera dolu ve heyecan verici bir askerlik görevine atandığını umarken gittiği yerde tamamen Bâbüâli'nin kâtipliğini yapar. Lübnanlı Katolik bir ailenin evinde pansiyoner olarak kalırken yakınlardaki bir manastırda yaşayan rahibelerden biriyle gizlice görüşmeye başlar. Ancak kısa bir süre rahibeyi bir daha göremez olur ve akabinde Akka'ya gönderilir. Akka hayattan tamamen kopuk ve insanların sefalet içinde yaşadığı bir yerleşim yeridir. Çocuklar kapıların önünde dilenmektedir. Nazmi, Akka'da bulunan İstanbullu kadınlardan biriyle az da olsa eğlenmek amacıyla vakit geçirmeyi düşünür ancak ikili arasında bir ilişki yaşandığına dair dedikoduların çıkması üzerine kadının eşi tarafından bir rezalet çıkmasından çekinen Nazmi bu gönül eğlencesinden vazgeçer. Balkanlarda isyan hazırlıkları olduğuna dair duyum alınması üzerine kendini oraya gönderilecek fırkalardan birine yazdırır.

Nazmi'nin Manastır'da Fransız Bir Arkadaşıyla Karşılaşması ve Mahkemeye Çıkması Manastır'a gönderilmiş olan Nazmi burada İbrahim'le tanışır. İbrahim, süvâri yüzbaşısıdır. Aynı zamanda İstanbul Sefiri ile evli olan kız kardeşini ziyaret etmek amacıyla Manastır'a gelmiş olan Jermen Rey'le karşılaşır. Jermen Rey Nazmi'nin Fransa'daki oda arkadaşısıdır. Jermen Rey'in İstanbul'a gideceğini öğrenen Nazmi emre itaatsizlik ederek trene biner ve onunla birlikte yola çıkar. Yolculuk sırasında Nazmi Jermen Rey'e İstanbul'u *Binbir Gece Masalları* ve Şarkiyatçı Fransız müelliflerinin anlatıtlarındaki gibi bulamayacağını söyler. Büyülü mekânların yerini sefalet ve hastalık almıştır. Bebek'te buluşmak için randevulaşmışsalar da Nazmi, Sirkeci Garı'nda tutuklanıp mahkemeye çıkarılır. Ağır bir şekilde cezalandırılması gerekirken babasının eski tanıdıklarından biri sayesinde ceza yerine terfi alır. Harbiye Nazırı, ataşemiliter olarak onu Fransa'ya göndermeye söz verir.

İstanbul'a Gelen Nazmi'nin Nazan'a Âşık Olması ve Jülide'yle Tanışması Nazmi, Fransa'ya gitmeden önce amcasıyla görüşür ve aldığı haberler üzerine bir süre daha kalmaya karar verir. Zira Naciye'nin eşi Neyyir bir suikast girişimi sırasında yaralanmıştır. Ancak Neyyir kısa sürede iyileşmiş ve ayaklanmış olsa da Naciye bir süre hasta yatağında yatmaya devam eder. Bir süre hastalıktan yatmış olan Naciye hayatını kaybeder. Şükran Nazmi'ye Neyyir'i aslında Naciye'nin vurduğunu, zira Neyyir'in Köstence'de Rumen bir sevgilisi olduğunun söylendiğini söyler. Yasak aşkıyla evin bahçesinde görüşürken yakalanmış olan Neyyir Naciye tarafından vurulmuşsa da ciddi bir yara almamıştır. Amcasının hasta yatağına düşmesi üzerine Nazmi Fransa'ya gitme planını bir süreliğine erteler. Zira aslında amcasının köşküne yakın bir köşkte oturan mabeyincinin kızı Nazan'dan hoşlanmaktadır. Naciye'nin kızı Jülide'yi gezdirme bahanesiyle Nazan'ı görür. Ancak Fransa'daki görevini daha fazla erteleyemeyecek olan Nazmi trene binip yola çıkar.

Nazmi'nin Çeteci Olması Tren yolculuğu sırasında demiryolunun bombayla patlatıldığı öğrenilir. Bunun üzerine Nazmi Edirne'de konaklamak zorunda kalır ve kalacak yer aramaya başlar. Oteller yabancı temsilcilere ayrılmıştır. Ancak burada İbrahim'e rastgelen Nazmi onun götürdüğü gizemli bir

eve gider. İbrahim Nazmi'yi Kaymakam Nusret'le tanışır. Kaymakam Nusret, bölge halkı arasında kahramanlıklarıyla tanınan bir çetecedir. Balkanlar'da orduların toplanmaya başladığını ve yakında büyük bir savaş çıkacağını öngören Kaymakam Nusret önlem alınmaması durumunda ülkeyi felaketin beklediğini söyler. Çeliğe benzetilen gözleriyle güçlü iradesi ve kararlılığı simgeleştirilir. Kaymakam Nusret Nazmi'den Avrupa'da vatan menfaatine propaganda yapmasını ister. Zira Balkanlardaki komitacılar Avrupa'da lobilere sahiptir. Ancak Nazmi Edirne'de kalıp silahlı mücadeleye katılmak ister. Balkanlarda çeteciliğe başlayan Nazmi, silah arkadaşlarıyla birlikte Bulgar, Sırp, Yunan köylerini basar, pusu kurar ve bombayla köprüleri havaya uçurur. Kış mevsimi geçtikten sonra Sırp tarafından pusuya düşürülürler ve patlama sonucu Kaymakam Nusret hayatını kaybeder. Üsküp Askerî Hastanesi'nde İbrahim'le birlikte tedavi görülürken Nazan'ı sürekli sayıklar. Şükran'dan aldığı mektup üzerine amcasının öldüğünü anlar ve yakında İstanbul'a döneceğini ona haber verir.

Nazmi'nin İstanbul'a Dönmesi ve Nazan'ı Beklemesi Nazmi Çamlıca'daki köşke dönmüştür. Amcasının ve Naciye'nin vefatından sonra Neyyir Jülide'yi Şükran'a bırakmamış, onu kalfalardan birine bırakıp Romanya'ya gitmiştir. Şükran yaşamış olduğu acılardan bahsederken Nazmi Nazan'ı merak eder ve onu görmek için girişimde bulunur. Ancak Şükran Nazmi'nin niyetini anlar ve Nazan'ın henüz Çamlıca'ya gelmemiş olduğunu söyler. Nazmi, samimiyetinden ve kendinden çok başkalarını düşünüyor olmasından dolayı Şükran'a karşı daha fazla yakınlık duyar. Ağustos ayının sonuna gelinmiş ve Nazmi bir aydır Çamlıca'da olmasına rağmen Nazan gelmemiştir. Nazmi'nin her geçen gün daha fazla asabileştiğini fark eden Şükran Nazanların Nişantaşı'daki evine gidip ondan haber getirir. Annesi hastalandığından gelmemiş olan Nazan yakında Çamlıca'da olacak ve annesinin istirahat etmesi için uzun süre kalacaktır. Şükran Nazmi'ye Nazan'ın kendisi hakkında ne düşündüğünü bilmediğini ancak her genç kızın Nazmi'ye âşık olabileceğini söyler. Nazmi'nin Nazan'la ilgili düşüncelerini dinlemeden odasına çekilen Şükran'ın mutsuzluğu başkarakteri düşündürür.

Nazmi'nin Kalp Hastası Olması 2-3 gün sonra yeniden dışarıdan köşke giriş yapan Şükran Nazmi'yi kapıda görür ve onun saklanmaya çalıştığını anlayarak neden bunu yaptığını sorar. Nazmi biraz gezintiye çıkmak istediğini söylese de Şükran onun Nazan'ı görmeye çalışacağını anlar. Şükran Nazmi'den bir hafta daha beklemesini istese de hastalığına rağmen Nazmi gitmekte kararlıdır. Şükran Nazmi'ye engel olmaya çalışır ancak bunu başaramaz. Nişantaşı'na doğru atla ilerlediği bir sırada başı dönen Nazmi yere kapaklanır. Attan düşmesinden bir ay sonra Nazmi son kez doktor tarafından muayene edilir. Nazmi daha fazla yatmak istemediğini ve eski rutinine dönmek istediğini söyler. Nazmi'nin Fransa'dan arkadaşı Vefik Halil bir albaya konsültasyon yaptırır. Yapılan tetkikler sonucunda albay Nazmi'ye yaşadığı hareketli ve yorucu hayattan dolayı kalbinde endokardit olduğunu ve artık kalbini katiyen yormaması gerektiğini söyler. Aynı zamanda albay sıhhiyeye teftiş-i insanî heyetinden olduğundan Nazmi'ye askerlikten emekli olması gerektiğini söyler. Albay ona M...S'deki çiftliğe gitmesini ve kendisine bir anne gibi bakacak bir kadınla evlenmesini tavsiye eder.

Nazmi'nin Nazan'dan Vazgeçmek Zorunda Kalıp Şükran'a Evlenme Teklif Etmesi Aradan aylar geçmiş ve bu süre zarfında Nazan Nazmi'yi birkaç defa geçmiş olsun demek için ziyaret etmiştir. Nazmi Nazan'ın köşküne gider ve sürekli görüştükleri bahçede onunla son defa konuşmak ister. Nazan Nazmi'ye erkek olarak doğmuş olsaydı subay ya da diplomat olmuş olmayı arzuladığını ve ataşemiliterliğin en büyük hayali olduğunu söyler. Ancak emekli edilmiş olan Nazmi'nin mesleğe geri dönme şansı yoktur. Artık Nazan'a evlenme teklif edemeyeceğinden onunla sadece vedalaşır. Üsküdar'a yaptığı gezide bir mızıkaya denk gelir. Köşke dönüldüğünde üniformasını Şükran'dan isteyen Nazmi onu yakar. Şükran Çamlıca'daki dadısının evinde kalacaktır. Ancak Nazmi ondan M...S'e yazın geleceği ve ne zaman arasa oraya geleceğine dair söz alır. Ardından Nazmi Şükran'a evlenme teklif eder. Şükran Nazmi'nin evlenme teklifini kabul eder.

Nazmi'yle Şükran'ın Evlenmesi ve M...S Adası'na Gitmeleri Şubatın ilk günlerinde Nazmi'yle Şükran evlenir. Düğüne yalnızca yakın akrabalarından olan birkaç yaşlı katılır. Karacaahmet Mezarlığı'ndaki aile yakınlarının mezarları ziyaret edilir. Küçük bir kız Şükran'a neden gelinlik giymediğini sorar. Nazmi Şükran'ın mahzunluğunu fark eder ve ona gelinliğini giydirip daha kalabalık bir düğün yapacağını söyler. Nazmi Şükran'a kendisiyle yalnızca hastalığından dolayı evlenmediğini ve iyi bir eş olacağını söyler. Yaşlılar köşkteki odalarına çekildiğinde Nazmi, merhum aile üyelerinin resimlerini masaya koyar ve yemek yenir. İlbaharın ilk günlerinde vapurla adaya varılır. Çifti Ceza Reisi Lütfullah Efendi ve Hacı İsmail karşılar. İkili çiftliği görmek arzusuyla davetleri reddeder. Çiftliğin sessizliği ve durgunluğu Nazmi'yi endişelendirir. Çiftliği mezara benzetir. Ancak çiftliği ve ada hayatını değiştirebileceğini düşünür.

Çiftliğe Yerleşme Ertesi sabah Şükran Nazmi'yi ahırda bulur. Çiftliğin eski kiracıları muharebeden dolayı Giri'ten M...S'e göç etmiş bir ailedir. Çiftlikten elde ettikleri kazançla Bayındır'da arazi satın almışlardır. Kâhya Halim Ağa'yla aileyi uğurlamaya gidilir. Geri dönerken çiftliğin etrafında iki çocuk görülür. Bunlar Balıkçı Muhammed'in kızı Ayşe ve oğlu Yusuf'tur. Yıllar önce bir Rum kızıyla evlenip çocuk sahibi olmuş olan Muhammed, eşinin evi terk etmesi üzerine onu aramaya gitmiş ve bir daha geri dönmemiştir. Şükran'ın yüz ifadesini gören Nazmi çocukları evlat edinebileceklerini söyler. Kayıp çocuklarını bulmuş bir anne gibi Ayşe'yle Yusuf'a sahip çıkan Şükran onları çiftliğe alır. Kasabadaki bir düğünden iki gün sonra çiftliğe dönen Nazmi'yi Ayşe karşılar. Ayşe on yedi yaşına gelmiştir. Nazmi Ayşe'ye bir ay sonra Hüseyin askerden dönmüş olduğunda onlar için gösterişli bir düğün yapacağını söyler. Adadaki ikinci sene çiftin kızı olmuş ancak kızamıktan hayatını kaybetmiştir. Yusuf Darüşşafaka'da beş yıldır eğitim görmektedir. İzmir'de askerlik yapan Hüseyin yakında adaya dönecek ve tek çocuk gibi yetişen Ayşe'yle evlenecektir.

Jülide'nin Adaya Gelmesi Ayşe Nazmi'ye bir mektubun geldiğini ve mektubu okuyan Şükran'ın ağladığını söyler. Atıyla çiftliğe varan Nazmi Şükran'a ne olduğunu sorar. Başlangıçta Nazmi'yi üzmemek için havadisi vermeyi ertelemekte direnen Şükran ısrarlar üzerine Neyyir'in ameliyat masasında öldüğünü ve ona Jülide'ye bakmayı vasiyet ettiğini söyler. Naciye öldükten sonra Golos, Çetiçe, Preveze, Belgrad ve Peşte'de konsolosluk yapmış olan Neyyir Naciye'nin ölümünden duyduğu acıyla Jülide'yi Şükran'a bırakmak istememişse de pişman olmuştur. Nazmi Jülide'yi merhum kızının yerine koyup onu öz kızı gibi seveceğini söyler. Mektubun ulaşmasından on beş gün sonra Jülide'nin vapurla adaya geleceğini haber alan çift iskeleye onu karşılamak için gider. İskeledeki bir gazinoda on saatten fazla beklemiş olmalarına rağmen vapur belirtilen varış saatinde limanda olmaz. Bunun üzerine Şükran Jülide endişelenmeye başlar. Çiftliğe dönmek üzereyken gece vakitlerinde limandan atılan bir havai fişekle vapurun adaya yaklaştığı anlaşılır. Geceleyin vapurun limana yanaşması yasak olduğundan mutasarrıftan özel bir izin alıp Jülide'yi kayıkla almaya gidilir.

Nazmi'nin Jülide'den Tiksinmesi Nazmi Jülide'yi vapurun salonunda bulur. Vapur kaptanı ve vapurdaki erkeklerden biriyle eğlenen Jülide lakaytlığıyla Nazmi'yi kendinden soğutur. Şükran Jülide'yi sakinleştirmeye ve ortama uyum sağlamasına yardım olmaya çalışır. Adada mahrem yerlerini örtmesi gerektiğini bilen Jülide kıyafetini değiştirmek zorunda kalır. Vapurda eğlenmeye devam etmek isteyen ve konuşmayı uzatan Jülide güçlkle adaya çıkarılır. Ertesi gün Ceza Reisi Lütfullah Efendi gibi adanın ileri gelenleri çiftliği ziyaret ederek Jülide'ye hoş geldin demek ister. Özellikle kızı Necmiye yeni bir arkadaş edineceği için çok mutlu ve heyecanlıdır. Ancak Jülide'nin soğuk ve büyüklenen tavırları herkesi hayal kırıklığına uğratar. Nazmi Jülide'ye yalnızca vasilik değil aynı zamanda öğretmenlik yapması gerektiğini fark eder ve en yakın zamanda onun evlendirilmesi gerektiğine karar verir.

Nazmi'yle Jülide'nin Çatışması Nazmi Jülide'yi çiftlikte nadiren görmektedir. Bir gün Jülide'yi Şükran'a Peşte'de katıldığı bir davet gecesini anlatırken gören Nazmi, duydukları karşısında kendini gülmekten alamaz. Küçümsendiğini ve alaya alındığını anlayan Jülide Nazmi'ye çıkarır. Lakayt biri olsa da dürüst olduğunu söyler. Peşte'de babasının kâtabi olan Burhan Bey'den evlilik teklifi aldığını ve memuriyette yükseldiğinde onun teklifini kabul edebileceğini söyler. Nazmi de Burhan'ı konsolos yaptırıp yaptıramayacağını düşünür. Üç gün sürmesini planladığı Bayındır'daki işi üç hafta sürmüş olan Nazmi, bir yelken kayığıyla M...S'e dönmektedir. Kayıkta Bayındır Müftüsü Kâzım Efendi de vardır. Çiftliğin yakınlarında keman sesi duymaları üzerine sesin geldiği yöne doğru yönelirler. Bahçenin gizli bir yerinde Nazmi'nin Paris'te duyduğu melodiler çalınmaktadır. Jülide, Necmiye, Ayşe ve birkaç rençper müzik eşliğinde dans etmektedir. Jülide kızlara nasıl dans edildiğini de öğretmektedir. Nazmi ile Kâzım'ı fark ettiklerinde herkes etrafa kaçar. Ancak Jülide ikilinin yanına gelir. Kâzım Jülide'ye eğitim alıp almadığını, yaşını, mahrem yerlerini neden örtmediğini ve saçının neden kısa olduğunu sorar. Jülide Kâzım Efendi'ye evlenecek yaşta olduğunu ve iyi bir eğitim aldığını söyler. Nazmi Jülide'ye Kâzım'a vermiş olduğu lakayt yanıtlardan dolayı öfkelenir. Nazmi'nin çiftlikten ayrıldığı günleri fırsata çeviren Jülide çeşitli eğlenceler tertipler. Rum kızlarıyla dans eder ve oyunlar oynar. Bir gün Ayşe'yi sorguya çeken Nazmi onun Hüseyin'le evlenmek, geleneksel bir ev kadını olmak istemediğini öğrenir. Nazmi Ayşe'nin zihninin Jülide tarafından zehirlendiğini bilmektedir. Bir gün sahildeki kayalıkların üzerindeki bir ağaca tırmanmış olan Jülide yaralanır. Çiftliğe getirilip tedavi edildiğinde Şükran Nazmi'den Jülide'yi azarlamasını ister. Jülide Nazmi'ye elini göstererek acıdığını söyler ve azarlanacağını anladığında Nazmi'ye de geçmişte attan düştüğünü hatırlatır. Nazmi, hayattan bıkmış olduğu için o gün çılgınlık ettiğini söyleyince Jülide de aynı hislere sahip olduğunu söyleyerek oradan uzaklaşır. Nazmi Jülide'nin okuduğu romanlardan etkilenerek bu şekilde konuştuğunu düşünse de aynı zamanda içten içe ona acır.

Nazmi'nin Jülide'ye Vasilik Yapma Çalışması

Ahırın yakınlarındaki bir aralıktan sesler geldiğini duyan Nazmi, Jülide'yle Halim'in konuşmasına kulak kabartır. Jülide Halim'den pazar günü kendisini Freskomilo köyüne götürmesini ister. Jülide'nin orada Rum kızlarıyla gazinoda dans etmek istediğini anlayan Halim Nazmi'den korktuğunu ve onun arkasından iş çeviremeyeceğini söyler. Ancak Jülide duygu sömürsüyle isteğini Halim'e kabul ettirir. Kendisinden gizli iş yapıldığını öğrenen Nazmi kızar ve pazar günü Halim'i de kasabaya götürerek Jülide'nin hayallerini suya düşürür. Hacı İsmail Nazmi'ye Jülide'nin birine gizlice mektup gönderdiğini ve adalılar arasında onun sevgilisi olduğuna dair söylentilerin çıktığını söyler. Çiftliğe dönen Nazmi Şükran'a Jülide'nin istediği kişiyle yazışabileceğini ancak gizli iş yapmaması gerektiğini söyler. Nazmi'nin karşısına çıkan Jülide Burhan Bey'le yazıştığını söyler ve kimsenin namusunu kirletmediğini kanıtlamak için Burhan'ın mektuplarını Nazmi'nin önüne atar. Şükran Jülide'ye Nazmi'nin kendisinin iyiliğini düşündüğünü ve kendisine ait mektupları okumayacağını söyler. Mektupları geri alan Jülide ağlayarak odayı terk eder. Nazmi Jülide'ye acır ancak aynı zamanda ona daha çok öfkelenir.

Nazmi'yle Jülide'nin Arasının Açılması

Yaşanan olaydan sonra tamamen odasına kapanıp sadece keman çalan Jülide'nin durumu Şükran'ı endişelendirir. Şükran Nazmi'ye Jülide'nin bütün günü odasında geçirip yorgunluktan tükeninceye kadar keman çalmasından endişelendiğini söyler. Nazmi Jülide'nin vefasız ve şımarık bir kız olduğunu söyler. Zira ona göre Jülide babasının yanında yeterince ahlak eğitimi alamamıştır. Annesi ve babasıyla ilgili hiçbir şey hatırlamayıp konuşmayan Jülide'nin küçüklüğüyle ilgili yalnızca dinlediği bir besteyi hatırladığını söyler. Kasabadan yorgun döndüğü bir gün Nazmi çalışma odasına çekilip kalp atışının normale dönmesini ve içindeki buhranın dinmesini bekler. Keman çalan Jülide'nin odasına giren Nazmi daha fazla müzik çalınmamasını ister. Eline geçen yay ikiye ayrılınca Jülide onunla aylarca konuşmaz. Odasından dışarı çıkmayan Jülide Nazmi'yle hiç konuşmaz. Bir gece Şükran Jülide'yi terasa çağırır. Şükran ona onu mutsuz görmekten üzüntü duyduğunu söyler. Jülide Şükran'a Nazmi'yi baba yerine koymak istediğini ancak onun alaylarından dolayı gururunun incindiğini söyler. Mutlu olmasa da öyleymiş gibi davranmaya söz verir. Bir kandil günü adet olduğu üzere çocuklar büyüklerin ellerini öper ve büyükler çocuklara hediyeler verir. Jülide Nazmi'nin elini öper ve bir yemek sırasında Şükran aracılığıyla kütüphaneyi kullanmak istediğini söyler. Ancak Nazmi'nin kitapların insan ruhunu zehirlediğini ve ölümüyle birlikte onların da yakılacağını söylemesi üzerine ikilinin arası yeniden bozulur.

Nazmi'yle Jülide'nin Barışması

Bir gece rüyasında dağ dibinde odun kesen bir adam gören Nazmi uykusundan uyanır. Eşinin uyuduğunu görür ancak dışarıdan bir ses geldiğini fark eder. Sesin geldiği yere yöneldiğinde kütüphane kapısının açık olduğunu görür. Jülide kapıyı açmış ve merdivene çıkarak kitapları karıştırmaya başlamıştır. *Genç Werther'in Acıları*'ni gören Nazmi Jülide'ye içeri nasıl girdiğini sorar. Ardından Nazmi Jülide'ye onu daima on yıl önceki küçük kız olarak gördüğünü ve gençliğinin gamla ya da züppelikle geçmemesini istediğini söyler. Aynı zamanda Jülide'nin büyüklene tavrından da memnun olmasa da artık ona hiçbir şekilde engel olmayacaktır. Nazmi tarafından sevildiğini ve korunduğunu gören Jülide artık ondan kaçmaz ve onunla barışır. Ertesi sabah Jülide ile Halim'i ahırda konuşurken duyan Nazmi onun atla gezmek istediğini öğrenir. Arabayla kasabaya inerken tekerleğin kopması üzerine Nazmi çiftliğe geri döner. Jülide'yi ata binmek yerine Ayşe'yle tenis oynarken bulan Nazmi şaşırır. Jülide Nazmi'yi üzmemek için ata binmekten vazgeçtiğini söyler. Nazmi ona iyi davranmaya ve onunla arkadaşlık etmeye karar verir. Gelecekte evleneceği erkekle gezdiği ve gördüğü yerleri anlatan mektuplar göndereceğini hayal ederek teselli bulur.

Nazmi'nin Jülide'yi Öz Kızı Olarak Kabul Etmesi

Bahçenin bir köşesinde Nazmi Jülide'nin Anadolulu bir işçinin mektubunu yazdığını görür. Nazmi Jülide'yi yanına çağırır ve usluğunun mükafatı olarak onu ahıra götürür ve süslenmiş bir kısrak hediye eder. Nazmi artık Jülide'nin ata binmesine ve yalnız başına gezmesine karşı çıkmayacaktır. Jülide'nin adadaki zengin gençlerden biriyle evlenmeyeceğini kabullenerek çıkacak dedikoduları umursamayacağını söyler. Annesinin anlattığı bir masalı hatırlayan Jülide kısraka Aslıhan adını verir. İkili birlikte Freskomilo köyüne gider. Birbirleriyle şakalaşırlar. Jülide adalı işçi kadınlarla çuval diker ve etiket yapıştırır. Nazmi Jülide'ye onu öz kızı olarak gördüğünü ve kendisine baba diyebileceğini söyler. Ancak babasının anısına saygısızlık etmek istemeyen Jülide eniştesine baba demeyi doğru bulmaz. Jülide'nin vefasız ve umursamaz bir genç kız olduğunu sanmış olan Nazmi hatasını kabul eder. Nazmi Jülide'nin acısını paylaşır ve ikili birbirini daha iyi anlar.

Nazmi'yle Jülide'nin Sıkı Dost Olması

Necmiye, kardeşi İhsan'ın genç mühendis arkadaşlarından biriyle nişanlanır. Utangaç çifti kaynaştırmak için Jülide Necmiye'nin ağzından Refik'e Nazmi de Refik'in ağzından Necmiye'ye hitap eder. Jülide kızlarla başka bir yerde eğlenirken Nazmi

de yaşlılarla vakit geçirir. Nazmi'nin arzusu üzerine Jülide yaşlılar için keman çalar. Ardından Jülide'yi iskelede otururken bulan Nazmi, Necmiye'yle Refik'in kayıkla denize açıldığını öğrenir. Nazmi Jülide'yi kırdığı ve ona kızdığı için özür diler. Ancak Jülide Nazmi'nin yaşadığı bunalımı anlar ve onu affeder. Bir gün Nazmi Jülide'yle Burhan'ı kayığa bindirmeyi hayal ettiğini söyler. Ancak Jülide'nin Burhan'ın çok tedbirli bir erkek olduğunu ve kayıkla denize açılmayacağını söylemesi üzerine ikili de kayıkla denize açılır. Nazmi zaman zaman kayıkla açık denizlere açılarak yeni yerler keşfetmek ve maceralar yaşamak istediğini söyler. İkilin karakter olarak birbirine ne kadar benzediği anlaşılır. Nazmi Jülide'yi adadaki tek arkadaşı olarak kabul eder. Ardından ikili sahilde de bir süre yürüdüktan sonra eve döner.

Nazmi'nin Kentlileşmesi ve Jülide'nin Köylüleşmesi Zaman içinde Jülide Nazmi'yi mutlu etmek için köylüleşir ve Nazmi de Jülide'yi mutlu etmek için kentlileşir. Nazmi Jülide'nin çevre edinmesini sağlar. Onu tanıştırdığı kişilerin özellikle kentli olmasına özen gösterir. Fransız Konsolosuyla görüşmelerinin yanında Nazmi Jülide için Madam Sebastiyani'ye elbiseler diktirir. Ayrıca kendisi de kılığına çekidüzen verir. Sakız tüccarı olan Mösyö Mariyus Bon'un kızı Janet'le görüşen Jülide, Nazmi'nin İtalyan eşinden boşanan Silvi adındaki büyük kızla yakınlaştığını gördüğünde onunla kırıştırdığını sanır ve Nazan'la olan macerasındaki gözlemlerini dile getirerek Şükran'ın temsilciliğini yaptığını söyler.

Nazmi'yle Jülide'nin Davete Katılması ve Jülide'nin İstanbul'a Gönderilmesi 14 Temmuz gecesi Nazmi, Mutasarrıf Hilmi Paşa ve Müftü Efendi belediye bahçesinde kahve içmektedirler. Birkaç gündür yeni evlilerin evine misafir olmuş olan ve onlarla kalmaktan sıkılmış olan Jülide Nazmi'nin yanına gelip çiftliğe dönmek istediğini söyler. Zira yeni evli çiftlerin neden yalnız kalmadıklarını ve yanlarında sürekli birini istediklerini anlayamaz. Akşamleyin Fransız Konsolosluğunda 14 Temmuz resepsiyonu düzenlenecektir. Jülide ile Nazmi de davetliler arasındadır. Jülide çiftten kurtulmak için onları kayak gezisine göndermiştir. Akşam davete katılıp konsolosun kızı Mari Blanche'dan rica ederek dans edenleri kütüphaneden izlerler. İçtiği şampanyadan çakırkeyif olan Nazmi, Mari Blanche'ın ısrarı üzerine uzun süre sonra ilk kez dans eder. Daha sonra salondaki Silvi'yle de dans eden Nazmi kütüphaneye döndüğünde Jülide'yle de dans eder. Burhan'ın birkaç gün içinde İstanbul'da olacağı haberinin alınması üzerine Nazmi Jülide'ye oraya gitmesini, iki ay ona izin verdiğini ve Şükran'ın da uzun zamandır oraya gitmek istediğini söyler.

Jülide'nin Burhan'ın Evlilik Teklifini Reddetmesi Jülide'yle teyzesi Şükran, Burhan Bey'in İstanbul'a geleceğini haber aldıklarından evlilik niyetini gerçekleştirmek için oraya giderler. Ancak İstanbul'a varıldıktan ve Burhan'la görüşüldükten sonra Jülide hastalanır ve yatağa düşer. Jülide'nin durumunu haber alan Nazmi İstanbul'a gider. Jülide'nin evleneceği Burhan Bey'in nasıl biri olduğunu merak eden Nazmi onu görmeye karar verir ve onunla görüşür. Burhan'ın iyi bir delikanlı olduğunu anlayan Nazmi, Jülide'yle olan baba-kız ilişkisini pekiştirmek gayesiyle İstanbul'da onunla gezip eğlenir. Bir süre sonra Jülide, maddi imkanların evlenmeye yeterli olacağını düşünmüş olsa da ona beslediği sevgiden emin olamadığından evlilik teklifini reddeder.

Jülide'yle Nazmi'nin Aşklarını İtiraf Etmeleri Jülide'nin Burhan'ın evlilik teklifini reddetmesi ve onunla evlenemeyeceğini belirtmesi üzerine Nazmi-Jülide-Şükran üçlüsü mutlu bir aile olarak M...S'e döner. Ayşe'nin düğününün gerçekleştiği gün Nazmi'ye duyduğu aşkı kendine itiraf etmiş olan Jülide beslemiş olduğu imkânsız aşktan dolayı umutsuzluğa kapılıp bir sandalla denize açılarak intihar etmeye kalkışır. Babası olarak gördüğü Nazmi'ye içten içe üzülen Ayşe, intihara kalkışmış olduğu gece Jülide'nin vermiş olduğu mektubu ona verir. Yazmış olduğu mektupta Jülide Şükran teyzesine ihanet ettiğini ve Nazmi'ye âşık olduğunu itiraf etmektedir. Ancak ikili bir araya gelmez ve Jülide bir yıl kadar sonra intihar girişiminin nedenlerini unuttur.

Jülide'nin Evlenip Adayı Terk Etmesi İntihar girişiminden sonra Jülide'nin yazmış olduğu mektubu okumuş olan Nazmi Jülide'ye karşı beslediği derin duyguları kendine itiraf eder. Ancak Jülide'yle birlikte olmasının imkânsız olduğuna kanaat getiren Nazmi onu Lütfullah Efendi'nin oğlu İhsan ile evlendirir. Düğün günü, yaşadığı yoğun duygular nedeniyle Nazmi büyük bir hüznün yaşar. M...S Adası'nda yaşayan Jülide'yi Nazmi zaman zaman ziyaret eder. İhsan'ın işi dolayısıyla Jülide iki aylık bir seyahate çıkar ve onun gitmesinden derin üzüntü duyan Nazmi Jülide'yi uğurlamaya gitmez. Jülide'nin yokluğundan Nazmi, onunla geçirdiği güzel zamanların anısı içinde kendini kaybeder. Bir süre sonra adaya geri dönen çift, Bakü'ye gitmek üzere bütün eşyalarını toplar. Öykünün bitmesi üzerine başkarakter tanık anlatıcı konumundaki Kemal Bey'e sözü devreder. İkili arasında geçen diyalogdan sekiz ay sonra Kemal Bey Nazmi Bey'in On dört Temmuz gecesi öldüğünü öğrenir.

Temalar

Aşk Reşat Nuri Güntekin'in *Akşam Güneşi* adlı romanındaki başkarakter Nazmi, Balkanlı komitacılara karşı çetecilik yaparken almış olduğu yaralardan dolayı İstanbul'a döner ve bir süre sonra kalbindeki bir sorun yüzünden askerliği bırakması ve sakin bir hayat yaşamaya gerektiğini öğrenir. İstanbul'da âşık olduğu komşu kızı Nazan makam ve varlığa önem verdiğinden Nazmi ondan vazgeçmek zorunda kalır. Bundan dolayı babasının M...S'deki çiftliğine gidip çiftçilik yapmaya karar verir ve anaç kişilik yapısıyla ön plana çıkan Şükran adlı kuzeniyle evlenir. Toprağı işleyerek basit ve mütevazı bir hayat yaşamaya çalışan Nazmi'nin, geçmişte Nazan'ı görmeye giderken yanında götürdüğü Jülide'nin adaya gelmesiyle bütün düzeni değişir. Kişilik yapısı bakımından Jülide Nazmi'nin gençlik yıllarının hemen hemen aynısıdır. Başlangıçta Jülide'ye karşı düşman kesilen Nazmi zaman içinde onunla barışır. Jülide'de gençliğini gören Nazmi ve Nazmi'de belki de babasını gören Jülide birbirine âşık olur. Fakat bu imkânsız bir aşk olduğundan Jülide başkasıyla evlenir ve Nazmi de bir süre sonra intihar eder.

Geçicilik Reşat Nuri Güntekin'in *Akşam Güneşi* adlı romanında işlenen ana izlek hayatın değişkenliği ve var olan her şeyin geçiciliğidir. Henüz öğrenciyken değişen kişiliği ve asi tavırları nedeniyle herkesin dikkatini çekmiş olan Nazmi, okumuş olduğu romanların etkisinde kalarak maceralı ve eğlenceli bir hayat yaşamak ister. Paris'te geçirdiği yıllarda geceleri gazinolarda ve gündüzleri de askerî manevralarda geçirir. Kurmay subay olarak görev yaptığı yerlerde de sürekli heyecan ve aksiyon peşinde koşar. Ancak Balkanlardaki komitacılara karşı silahlı mücadele yürüten bir çeteye katılıp yaralandığından askerlikten malulen emekli edilir. Babasından miras kalan M...S'deki Ayazma Çiftliği'ne giderek çiftçilik yapıp sakin bir hayat yaşamaya çalışsa da zaman zaman gençlik yıllarına özlem duyarak derin bir bunalıma kapılır. Jülide'nin hayatına girmesi ve ona âşık olmasıyla yeniden gençlik yıllarına dönecekmiş gibi olsa da aşkını itiraf etmekten korkar. Jülide başkasıyla evlenerek hayatına devam etse de Nazmi çözümü intihar etmekte bulur.

Diğerkâmlık Reşat Nuri Güntekin'in *Akşam Güneşi* adlı romanında geri planda olmasına rağmen önemli bir rol üstlenen anlatı kişilerinden biri Şükran'dır. Nazmi'yle Jülide'nin aksine Şükran vefalı, fedakâr, sadık, diğerkam, tokgözlü, merhametli, sorumlu ve dürüst bir kişiliktir. Hasta olan babasına ölene kadar bakmış olan Şükran daha sonra da merhum kız kardeşinin kızı Jülide'ye de annelik yapmak istemiştir. Daha sonra da Nazmi'ye âşık olan Şükran, onun başka bir kadına âşık olduğunu bilse de hastalığı süresince onunla ilgilenir hatta onun evlilik teklifini kabul eder. Nazmi-Şükran çifti M...S Adası'ndaki Ayazma Çiftliği'ne taşındığında öksüz ve yetim olan Ayşe'yle Yusuf'u da evlat edinir. Neyir'in ölümüyle birlikte annesiz ve babasız kalan yeğeni Jülide'yi de vasiyet üzerine yanına alır ve ona annelik yapmaya başlar. Merhameti, saflığı ve anaçlığıyla Şükran adeta Meryem Ana veya Rahibe Teresa gibi görünmektedir. Sevgisi karşılıksızdır.

Kişi İncelemesi

Nazmi (Açık/Kapalı/Sosyal/Sorumsuz/Sorumlu/Mantıklı/Duygusal)

Annesinin tifodan hayatını yitirmesinin ardından babası tarafından İstanbul'daki amcasının yanına gönderilmiş olan Nazmi Galatasaray Sultanisi'nde eğitim alırken babasını da yitirir. Ebeveynlerini kaybetmesi üzerine amcasının Çamlıca'daki köşkünde yaşamaya devam eden Nazmi öğretmenleri tarafından hem takdir edilen hem de ayıplanan bir öğrencidir. Zira zaman zaman derslerinde çok başarılı olurken yaramazlığı aşırıya kaçtığı dönemler de olur. Gözü karalığı ve gücü nedeniyle diğer öğrencileri sindirmeyi başarır. Heyecan dolu ve maceralı bir hayat yaşamak isteyen Nazmi okuduğu romanlardan etkilenerek subay olamaya karar verir. Kurmay bir subay olarak Paris'e eğitim almaya gider. Geceleri gazinolarda eğlenirken gündüzleri harp okulundaki manevra eğitimlerine katılır. Ardından Ortadoğu'daki çeşitli vilayetlerde görev yapar ve haytalıkları nedeniyle sürekli uyarı alır. Geçirdiği bir kalp rahatsızlığı nedeniyle hareketli ve heyecanlı hayatını geride bırakmak zorunda kalan Nazmi, babasından miras kalan M...S Adası'ndaki Ayazma Çiftliği'nde çiftçilik yapmaya başlar. Eski hayatını reddetmeye ve yeni hayatını benimsemeye çalışsa da bunu başaramaz. Jülide'nin hayatına girmesiyle zihninde kendini korumak için örmüş olduğu bütün duvarlar yıkılır.

Mahzun "Çamlıca'da ilk akşamım... Şükran ile bahçedeyiz... Bakımsızlıktan büsbütün harap olmuş, baştanbaşa yabancı otlarla, mor çiçekli dikenlerle dolmuş bahçedeyiz... Alemdeği tepelerinden donuk bir ay doğuyor. Etrafta ağustos böceklerinden başka ses yok" (Güntekin 2014, 76).

Değişen “Kapıdan gireceğim zaman garip bir hisle durdum, uzun uzun arkama baktım. Bana öyle geliyordu ki eski hayatımla yeni hayatımın ayrıldığı nokta bu kapı eşiğidir. Ömrümün sonuna kadar burada kalmaya mecburdum. Alışmaya ve sevmeye mecbur olduğum bu yere bu fena saatte gelmişim” (Güntekin 2014, 106).

Pişman “İçimde çılgın bir isyan hamlesi uyandı. Yerimden kalktım, çocuk gibi ağlayarak; “Ben yanlış, çok yanlış hareket ettim, diyordum, doktorların bana verdiği nasihatleri dinlemeyecektim. Heyecansız ve emelsiz bir uzun hayatın ne zevki olur?” (Güntekin 2014, 167).

Mütebeddil “243 Nazmi, saati saatine uymayan bir anlaşılmaz mahlûk, bir tezatlar mecmuasıdır. Onun bir koluna mektebin bütün mükâfatlarını yüklemeli, öteki koluna da çantasını vererek merasim-i mahsus ile mektepten def etmeli” (Güntekin 2014, 25).

Vefalı “Kardeş gibi sevişirdik. Harbiye’de iken beni çekip çeviren o idi. (...) Orduda gayet iyi bir zabıt olan arkadaşım evde işgüzar bir kadın, şefkatli bir ana gibiydi. Her işe eli yaraşır. Dümdüz, sade, saf bir gençti. (...) Sakin ve makul İbrahim’in benim üzerimde çok iyi tesiri olmuştu” (Güntekin 2014, 47).

Gururlu “Bu aşkın beni utancımından öldürmesi lazım gelirdi. Fakat utanmıyordum. Çünkü Jülide kendisini sevdiğimi bilmeyecekti. Aşkım kalbimin içinde yalayıp ölecekti. Hiçbir arzum, ümidim yoktu.” (Güntekin 2014, 302).

Saygın “Bu adamı Ada’da tanıyıp sevmeyen yoktur. Deminden geçtiğimiz gâvur köyünde bir balıkçı karısı onun resmini Hristos’un yanına asmış... Gözümle gördüm... Yakında zaâtîâliniz de öğreneceksin ya... Anlatılmaz adam Doktor Bey...” (Güntekin 2014, 8).

Coşkulu “Haydi Nazan... Bu sefer ayrılmak yok... Bak ne kadar mesut olacağız... Yaşasın hayat” diye söylenmeye, çırpınmaya başladın” (Güntekin 2014, 95).

Jülide (Açık/Sosyal/Sorumsuz/Mantıklı/Duygusal)

Nazmi’nin amcasının kızı Naciye’yle Neyyir’in çocuğu olan Jülide, annesinin vefatının ardından babasıyla birlikte çeşitli Avrupa başkentlerinde yaşamıştır. Eşinin başka bir kadınla birlikte gizlice görüştüğünü öğrenmiş olan Naciye yaşadığı üzüntü nedeniyle hayatını kaybeder. Eşinin ölümünden dolayı Neyyir kendini suçladığından kızına mümkün olduğunca annelik de yapmaya çalışır. İyi eğitim almış ve iyi bir kentli olarak yetişmiş olan Jülide babasının vefatı üzerine teyzesi Şükran’ın yanına gelir. Şımarık ve büyülenen bir kişilik yapısı olan Jülide Nazmi’yi her geçen gün kendinden soğutur. Ancak zaman içinde Nazmi onun yalnız olduğunu ve bütün ruhsal gelgitlerinin bundan kaynaklandığını anlar ve onda kendini gören Nazmi onunla dost olmaya başlar. Aynı şekilde Jülide de Nazmi’de küçüklüğünü ve kendini görür. Küçüklüğünde Nazmi’yi hayran gözlerle izlemiş olan Jülide ona âşık olmuştur. Çiftlikte geçirdiği zaman içinde Batılılar gibi eğlenceler düzenlediği gibi aynı zamanda günlerce odasına kapandığı olur. İçsel buhranları kişiliği ve davranışlarına gösterdiği aşırılıklarla yansır.

Canlı “Bu çocuğun bana ne kadar çok benzeyen noktaları vardı. Yaşamak ihtirasını en kuvvetli sadmeler halinde kalplerimizde duyduğumuz zamanda beni hastalık, onu kimsesizlik bu hüznün ve sükût adasına atmıştı. (...) Evet Jülide bir parça on sene evvelki ben demekti.” (Güntekin 2014, 193).

Çağdaş “Bilmem sizin çarşaflarınıza benzedi mi; artık bundan sonra hep çarşafı mı gezmek lazım gelecek? - Elbette Jülide. - Feci... Çok feci... Ne yapalım katlanacağız” (Güntekin 2014, 163).

Müteazzım “Heyecandan yarı baygın bir halde kendisini kucaklamak isteyen teyzesini hafifçe itişini, “Biraz sonra. Herkes bize bakıyor. Gülünç olacağız” deyişini unutmuyacaktım” (Güntekin 2014, 166).

Mütebeddil “Bilmiyorum Şükran Abla senin dizinde ağlamaktan zevk alıyorum” dediğini işittim. Bu çocuğun ne garip bir mizacı vardı!” (Güntekin 2014, 167).

Serbest "Bir akşam evvel adi bir bar şeklini almış bir vapur salonunda, bir alay serseri ve sarhoş arasında piyano çalarken ne kadar memnun ve kendi muhitinde görünüyordu" (Güntekin 2014, 169).

Nobran "Ben belki çok fena bir kızım... Sayılmayacak kadar kusurlarım var... Bunlara karşı kendimde bir tek meziyet görüyorum... Yalan söylemeyi bilmemek... Duyduğumu, düşündüğümü saklayamıyorum" (Güntekin 2014, 175).

Maddiyatçı "Reddetmedim fakat birdenbire "evet" de demedim... Çünkü zavallının memuriyeti daha pek küçük... Onun şimdiki aylığıyla geçinemeyiz... Benim de doğrusu öyle pek sefalete yüzüm yok..." (Güntekin 2014, 176).

Romantik "Bu hafiflik daha ziyade müfrit bir emel taşkınlığına, hiçbir şeyden memnun olmamak için yaratılan, daima ele geçmeyecek şeylerin hasretiyle, gidilemeyecek yerlerde dâüssılasıyla yanan mariz ruhların hırçınlığına benziyordu. Çok hassas olduğu muhakkaktı" (Güntekin 2014, 245).

Şükran (Kapalı/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı/Duygusal)

Jülide'nin teyzesi ve Nazmi'nin amcasının kızı ve daha sonra eşi olarak okurun karşısına çıkan Şükran oldukça anaç bir kişilik yapısına sahiptir. Hasta olan babasına uzun zaman bakmış olmasının yanında yaralı bir halde İstanbul'a dönen ve daha sonra kalp hastası olduğu anlaşılan Nazmi'yle ilgilenir. Nazmi'nin Nazan'a âşık olduğunu bilmesine rağmen Şükran ona olan aşkından vazgeçmez ve bir hemşire gibi onunla ilgilenir. Aynı şekilde Nazmi'nin Nazan'ı sevdiğini ve hastalığından dolayı onun kendisine muhtaç olduğunu bilmesine rağmen onun evlilik teklifini kabul eder. Nazmi'yle Ayazma Çiftliği'ne gidip çiftçilik yapmaya başlar. Çiftlikte tanıdığı öksüz ve yetim iki kardeş olan Ayşe'yle Yusuf'u evlat edinir ve onlara öz çocukları gibi bakar. Ardından eniştesi Neyyir'in ölümü üzerine de Jülide'ye annelik yapar. Kişilik yapısı bakımından Şükran anaçlığı, fedakarlığı, vefası ve samimiyetiyle adeta kendini başkalarına adayan ve daima veren taraf olan bir anne gibidir. Sevgisi karşılıksızdır.

Anlayışlı "Şükran, bu genç kızın hayatımda ne kadar ehemmiyetli olduğunu bir kere daha anlıyordum. Yanıma oturdu. Ellerini dizlerime koydu. Bana en tatlı ümit verici kelimelerle Nazan'dan bahsetmeye başladı" (Güntekin 2014, 78).

Fedakâr "Sakin adamızda birbirimiz için yaşayacağız... Seni elimden geldiği kadar mesut etmeye çalışacağım... Bu fedakârlığa razı oluyor musun Şükran? Amcazadem başını daha ziyade önüne eğerek "Evet" işareti yaptı" (Güntekin 2014, 128).

Merhametli "Amcam onu "Anne, Şükran anne" diye çağırırdı. Yengemin ölümünden sonra o hakikaten evin annesi olmuştu" (Güntekin 2014, 54).

Sıcakkanlı "(...) daima gülümseyen büyük müşfik ağzıyla çok cana yakın bir mahluku" (Güntekin 2014, 54).

Sorumlu "Şükran ara sıra çıkan kıymetleri inat ile reddediyordu: - Benim vazifem var... Ben evlenirsem babam ne yapar?" (Güntekin 2014, 55).

Özeleştirten "- İyilik... Şefkat..! Bu meziyetler bende varsa bilmem çok şeye yarar mı Nazmi? Benim mesut edeceğim erkek ancak bir hasta olmalı Nazmi... Belki o vakit bir marifet gösterebilirim... Fakat, zevcesinden güzellik ve neşe isteyen canlı bir erkek için..." (Güntekin 2014, 55).

Âşık "Şükran'ın bana olan aşkının derecesini şimdi takdir edebiliyordum. O beni ta küçükten beri sevmeye başlamıştı. Fakat bu ele avuca sığmayan hafif, çapkın zabitten hiçbir şey ümit edemezdi" (Güntekin 2014, 130).

Esirgeyici "- Bir enişte ki annen bir bahçe köşesinde sessiz sedasız ölürken seni bağrına bastı, göğsünde uyuttu... Bu güzel eski dostluğun neticesi bu mu olacaktı Jülide?" (Güntekin 2014, 207).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Akşam Güneşi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ, 2014.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.